

DOI 10.26886/2520-7474.2(66)2025.1

UDC 342.7

**PARITY DEMOCRACY - ENSURING EQUALITY OF HUMAN RIGHTS
AND FREEDOMS: GENDER ACCENT**

Maksym Mishchenko, Postgraduate Student

<https://orcid.org/0000-0003-3107-0426>

e-mail: valentyna_ukraine@ukr.net

National Academy of Internal Affairs, Ukraine, Kyiv

The article examines the concept of parity democracy as a key factor in ensuring equality of human rights and freedoms, with a special emphasis on gender equality. The author investigates how parity representation of women and men in the political decision-making process affects the quality of democratic governance and the development of the rule of law. The purpose of the study is to substantiate theoretically the need for parity representation in government structures, as well as to identify barriers that hinder the implementation of the principle of gender equality in political life. The work uses methods of systemic and comparative analysis, as well as legal approach to studying the content of the concepts of "parity democracy" and "gender democracy." An analysis of doctrinal approaches to understanding the content of parity democracy was carried out, attention was focused on European standards of gender equality, Recommendations of the Council of Europe, and data for 2024 on the gender index of Ukraine were provided, which revealed a low percentage of the gender equality index in the political sphere, compared to the social, economic and healthcare sectors. The results of the study demonstrate that the implementation of a parity model of democracy contributes to the formation of an inclusive and just society. Parity as a constitutional and legal principle not only strengthens the democratic legitimacy of institutions, but also opens up new prospects for the

implementation of human rights at all levels of government. The conclusions obtained can be used in the development of state policy, educational programs on gender equality, human rights initiatives, as well as in legislative activities.

Key words: *gender equality, parity, gender, democracy, constitutional rights, human rights.*

Максим Міщенко, аспірант, Паритетна демократія – забезпечення рівності прав і свобод людини: гендерний акцент / Національна академія внутрішніх справ, Україна, Київ

У статті розглядається концепція паритетної демократії як ключового чинника у забезпеченні рівності прав і свобод людини, з особливим акцентом на гендерну рівність. Автор досліджує, як паритетне представлення жінок і чоловіків у процесі прийняття політичних рішень впливає на якість демократичного управління та розвиток правової держави. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування необхідності паритетного представництва у владних структурах, а також виявлення бар'єрів, що перешкоджають реалізації принципу гендерної рівності в політичному житті. У роботі застосовано методи системного та порівняльного аналізу, а також нормативно-правового підходу до вивчення змісту понять «паритетна демократія» та «гендерна демократія». Здійснено аналіз доктринальних підходів до розуміння змісту паритетної демократії, акцентовано увагу на європейських стандартах гендерної рівності, рекомендації Ради Європи, а також наведено дані за 2024 рік щодо гендерного індексу України, де виявлено невисокий відсоток індексу гендерної рівності саме в політичній сфері, порівняно з соціальною, економічною та охороною здоров'я. Результати дослідження демонструють, що запровадження паритетної моделі

демократії сприяє формуванню інклюзивного та справедливого суспільства. Паритет як конституційно-правова засада не тільки посилює демократичну легітимність інститутів, але й відкриває нові перспективи для реалізації прав людини на всіх рівнях управління. Отримані висновки можуть бути використані в розробці державної політики, освітніх програм з гендерної рівності, правозахисних ініціатив, а також у законотворчій діяльності.

Ключові слова: гендерна рівність, паритет, гендер, демократія, конституційні права, права людини.

Вступ. Гарантування рівності прав і свобод людини та громадянина становить одну з ключових засад у процесі формування демократичної, правової та соціально орієнтованої держави. Конституційний принцип рівності вирізняється тим, що спрямований на досягнення юридичної збалансованості, гармонізації інтересів окремих осіб, соціальних груп і суспільства в цілому. Він передбачає створення дієвих правових механізмів для запобігання потенційним конфліктам інтересів, а також ефективних способів їхнього врегулювання у разі виникнення. Важливим завданням органів державної влади та місцевого самоврядування є не лише проголошення рівних прав, а й забезпечення їх фактичної реалізації, що повинно стати окремим напрямом державної політики.

У сучасних умовах розбудови державності та вдосконалення правотворчої діяльності особливого значення набуває аналіз такого правового явища, як «паритетна демократія». Важливо дослідити його сутність і встановити співвідношення з поняттям «гендерна демократія» з метою забезпечення коректного застосування цих термінів у практиці та наукових дослідженнях. Такий підхід сприятиме формуванню єдиної

термінологічної бази та посиленню ефективності демократичних процесів у суспільстві.

Актуальність дослідження феномена паритетної демократії зумовлена як теоретичною значущістю, так і практичною необхідністю у контексті перетворень сучасної демократичної моделі. Ця проблематика набуває особливої ваги у зв'язку з потребою пошуку нових шляхів розвитку демократичних процесів, удосконалення існуючих механізмів та становлення ефективних інституцій громадянського суспільства. Паритетна демократія органічно інтегрується у систему загальнодемократичних засад, виступаючи її невід'ємним елементом. У свою чергу, гендерна демократія слугує концептуальною основою реалізації рівних прав і свобод особи крізь призму гендерної рівності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. З позицій філософії, соціології, історії, політології, юриспруденції, науки державного управління питання щодо сутності та змісту паритетної демократії, її співвідношення з поняттям «гендерна демократія», їх історичного становлення досліджували вітчизняні та зарубіжні науковці: Дж Батлер, Т. Бендас, О. Венгер, І. Грабовська, І. Грицай, Н. Грицяк, Дж. Елштайн, О. Катан, М. Кімел, Л. Кобелянська, Л. Кормич, К. Левченко, Т. Мельник, Л. Наливайко, Н. Оніщенко, О. Руднева, Л. Смоляр та ін.

Окремо викликає неабиякий інтерес низка досліджень пані Грицай, зокрема, монографія «Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика» [1] у якій здійснено комплексне теоретико-правове дослідження принципу гендерної рівності та механізмів його забезпечення в Україні. Авторка аналізує історичний розвиток і сучасне розуміння гендерної рівності, розкриває взаємозв'язок між поняттями «гендерна демократія» та «паритетна демократія», а також пропонує класифікацію наукових підходів до їх співвідношення. Особливу увагу приділено нормативно-правовим та інституційним складовим механізму

забезпечення гендерної рівності, з урахуванням міжнародного досвіду та європейських стандартів. Монографія містить пропозиції щодо вдосконалення національного законодавства та практики його застосування з метою ефективного впровадження принципу гендерної рівності в усі сфери суспільного життя. У монографії та у науковій статті «Ретроспектива та сучасний зміст паритетної демократії: теоретико-правовий аспект» [2, с. 44–50] досліджено історичний розвиток та сучасне розуміння паритетної демократії, зокрема її взаємозв'язок із поняттям гендерної демократії. Авторка проводить теоретико-правовий аналіз сутності та змісту цих термінів, систематизує наукові підходи щодо їх співвідношення та пропонує розглядати їх як взаємопов'язані та взаємодетерміновані явища. Особливу увагу приділено ролі паритетної демократії у забезпеченні рівності прав і свобод людини та громадянина, а також її значенню в контексті формування ефективних інституцій громадянського суспільства. У роботі підкреслюється, що досягнення фактичної рівноправності, а не лише юридичної, має стати пріоритетним напрямом діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування

Автори, котрі займаються цими питаннями, детально проаналізували низку суттєвих і викликаючих дискусію тем, розробили та запропонували перспективні варіанти вирішення актуальних проблем у досліджуваній галузі. Однак ці варіанти вимагають не тільки подальшого обґрунтування теоретичними та практичними підходами, але й ретельної адаптації до специфічних умов, характерних для нашої країни, враховуючи існуючі національні особливості та реалії.

Метою статті є комплексне дослідження концепції паритетної демократії як ключового чинника утвердження рівності прав і свобод людини в контексті гендерної політики. У роботі передбачається проаналізувати співвідношення понять «паритетна демократія» та

«гендерна демократія», виявити їх вплив на формування сучасних демократичних інститутів, а також окреслити напрями удосконалення нормативно-правових та організаційних механізмів забезпечення гендерної рівності в державотворчих процесах.

Зважаючи на постійні зміни значення терміна «паритетна демократія», все ще не сформовано єдиний підхід до визначення його категоріального статусу. Для покращення концепції прав людини важливо досліджувати це явище, спираючись на існуючі наукові праці та ретроспективний аналіз розвитку паритетної демократії як в Україні, так і на міжнародному рівні. Важливим є також врахування загальних тенденцій світового розвитку демократії та оновлення її форм. Власне тому, дана тема все ще є динамічною, а отже актуальною.

Виклад основного матеріалу. Паритет (від лат. *paritas* — рівність) означає принцип рівного представництва сторін; ідеальна рівність; стан відносної рівноваги сил, рівноцінності цілей, рівності прав і обов'язків; рівність взаємовідносин двох або більше сторін з яких-небудь параметрів; рівне представництво сторін під час вирішення договірних актів, конфліктів, поділу майна, розгляду питань, що стосується двох і більше сторін [3].

У XXI столітті концепція демократії зазнає значного переосмислення. В умовах глобальних трансформацій, соціальної поляризації та кризи довіри до інституцій демократичного устрою дедалі частіше постає питання не лише про формальну рівність громадян, а й про реальну участь усіх соціальних груп у процесах прийняття рішень. У цьому контексті особливого значення набуває ідея паритетної демократії як інструменту утвердження гендерної рівності та справжньої інклюзивності політичного процесу.

Паритетна демократія ґрунтується на принципі рівного представництва чоловіків і жінок у всіх гілках влади, у політичних

партіях, органах місцевого самоврядування та інших сферах суспільного життя. Це не лише питання соціальної справедливості чи дотримання прав людини – це стратегічний чинник сталого розвитку. Адже суспільства, в яких забезпечено рівне представництво жінок і чоловіків, мають більшу політичну стабільність, вищий рівень довіри до влади та кращі соціально-економічні показники.

Поняття гендерної демократії тісно пов'язане з паритетною демократією, однак має дещо ширший зміст. Якщо паритетна демократія передбачає насамперед кількісну рівність представництва, то гендерна демократія включає також якісний вимір – подолання гендерних стереотипів, забезпечення рівних можливостей для участі в суспільному житті, формування культури поваги до різноманіття. Обидва поняття мають розглядатися як взаємодоповнюючі й необхідні для досягнення повноцінної демократії.

Проте на шляху до реалізації принципів паритетної демократії постає низка викликів. Це і формальна декларативність політичних зобов'язань, і відсутність дієвих механізмів впровадження гендерних квот, і культурні бар'єри, що гальмують участь жінок у політичному житті. Тому важливо не лише закріплювати відповідні норми у законодавстві, а й створювати умови для їх реального втілення — через освіту, підтримку лідерства жінок, просвітницькі кампанії, інституційну реформу.

Роль держави у цьому процесі є визначальною. Влада повинна не просто дотримуватися міжнародних стандартів, а й ініціювати зміни, спрямовані на трансформацію суспільної свідомості. Крім того, вагоме значення мають громадянське суспільство, медіа, академічна спільнота, які здатні впливати на формування нового суспільного договору, де гендерна рівність не буде винятком, а нормою. Паритетна демократія — це не просто політична технологія чи модний концепт. Це ключ до

створення суспільства, де кожен має рівні права, можливості й умови для самореалізації. І якщо ми справді прагнемо жити в демократичній, правовій та соціальній державі, гендерна рівність має бути не метою, а засадничим принципом, що визначає обличчя сучасної демократії.

Наука — це не лише джерело знань, а й потужний інструмент трансформації суспільства в напрямі більшої рівності, справедливості й демократичності. Саме тому правова наука відіграє ключову роль у дослідженні, формуванні та впровадженні принципів паритетної демократії. Її значення проявляється, зокрема, у теоретичному осмисленні понять і категорій. Саме наукові дослідження забезпечують чітке визначення термінів «паритетна демократія», «гендерна демократія», «гендерна рівність», що дозволяє уникати плутанини й забезпечити послідовність у правовому регулюванні та державній політиці. Важливо проводити критичний аналіз чинного законодавства та практики. Завдяки науковому підходу можливе виявлення прогалин у нормативно-правовій базі, недоліків у механізмах реалізації гендерної рівності та розробка ефективних рекомендацій для їх подолання. Як і будь-яка гендерна тематика, паритетна демократія передбачає застосування міждисциплінарного підходу. Поєднання правознавства, соціології, політології, культурології й гендерних студій дозволяє розглядати проблему в широкому контексті — не лише як юридичну норму, а як соціокультурне явище, що вимагає комплексного підходу.

Деякі сучасні зарубіжні та вітчизняні автори зазначають про новизну ідеї щодо паритету, проте вона не є новою та має свою історію. На доктринальному рівні у європейських та інших країнах світу проблематика паритетності жінок і чоловіків, першочергово у державно-владній та політичній сферах, почала розглядатися ще у 1960-х рр., а в Україні після відновлення незалежності — у 1990-х рр. [4, с. 27]

Починаючи з 80-х років, концепція паритету та паритетної участі у виборах постає як одна з ключових тем порядку денного Ради Європи. Справжня демократична система передбачає рівноправну участь чоловіків і жінок, забезпечуючи рівність у всіх політичних та державних інституціях на кожному рівні прийняття рішень. Паритет, що символізує рівність між статями, функціонує як вектор протесту, дозволяючи всім брати участь у вирішенні політичних питань на однакових засадах. Формулювання концепції паритетної демократії відбулося у 1994 році зусиллями Департаменту з прав людини та Комітету з питань рівності між жінками і чоловіками Ради Європи. А вже у 1998 році було ухвалено спеціальний документ Ради Європи Комплексний підхід до проблеми рівності між жінками і чоловіками («Gender mainstreaming» — гендерний мейнстрімінг) [5]. Основним завданням документа стало інтенсивне інтегрування людей у державно-політичну діяльність на основі гендерної рівності.

З плином часу концепція паритету зазнала значних трансформацій. З одного боку, обговорення питання паритету та його характерних прикладів здебільшого обмежувалося політичною ареною, з іншого боку, паритет тепер означає не лише збільшення участі жінок у прийнятті політичних рішень, а й досягнення рівності можливостей з чоловіками у соціальній, культурній та інших сферах. До того ж, сучасна паритетна демократія розглядається не лише крізь призму рівності прав і свобод обох статей: рівність повинна бути гарантована кожному суб'єкту правовідносин або групі осіб в усіх сферах суспільного життя. [6, с. 46-49; 7, с. 10-12].

Дехто з науковців підкреслює, що в українському науковому контексті закріпився термін «паритетна демократія», тоді як у зарубіжних дослідженнях частіше зустрічається «гендерна демократія». [8] Цей висновок здається недостатньо обґрунтованим, адже аналіз

українських наукових та документальних джерел показує, що обидва терміни використовуються приблизно однаково. [9, с.44-50] Основна проблема полягає в тому, що багато дослідників не розрізняють поняття «гендерна демократія» та «паритетна демократія», часто вважаючи їх синонімами і навіть підмінюючи одне одним. Тому є потреба в науковому переосмисленні сутності паритетної та гендерної демократій і пов'язаних із ними концептів. Відсутність чіткого розуміння термінології перешкоджає ефективній взаємодії між державою та громадськістю.

У своїх дослідженнях вітчизняні автори, які вивчають концепцію гендерної демократії, запропонували такий підхід: І. Грабовська розглядає гендерну демократію як систему, в якій жінки та чоловіки мають рівні права і можливості у громадянському суспільстві. Ця рівність закріплена та реально забезпечена через політико-правові принципи, дії та створення суспільних і державних структур, що враховують гендерні інтереси та потреби. [10, с. 73–76].

Таке трактування значною мірою відповідає актуальним світовим і національним тенденціям у галузі гендеру, однак воно вимагає деякого уточнення через постійний розвиток суспільства. Отже, гендерна демократія — принцип, що забезпечує жінкам на рівних умовах із чоловіками право: голосувати на всіх виборах і публічних референдумах та бути обраними у будь-які публічно виборні органи; брати участь у формуванні та здійсненні політики уряду, займати державні посади, а також здійснювати державні функції на всіх рівнях державного управління; брати участь у діяльності неурядових організацій та асоціацій, що займаються проблемами громадянського і політичного життя країни [11, с. 6–10]. Спільний інтерес у досягненні результату сприяє більшій ефективності діяльності та робить її наслідки більш передбачуваними. Збалансованість інтересів суспільних груп підсилює соціально-політичну стабільність, що є необхідною умовою

для подальшого розвитку суспільства. У сучасних демократичних країнах світу відбувається систематичне вдосконалення нормативно-правового середовища з метою забезпечення гендерної рівності, однак механізми реалізації в цій сфері потребують суттєвих покращень для досягнення бажаних результатів.

Держави, де політика зосереджена на гендерній рівності, випереджають інші країни світу за показниками людського розвитку [12, с. 29]. Проте, незначна присутність жінок в політиці та на найвищих державних посадах свідчить про обмеженість рівних можливостей для жінок в Україні, якщо порівнювати з чоловіками. Концепцію гендерної демократії розробляють для якнайшвидшого забезпечення рівноправної участі жінок та чоловіків у різноманітних сферах суспільного життя.

У вітчизняних та закордонних наукових роботах, законодавчих актах поняття «паритетна демократія» зустрічається досить часто. На даний момент можна виділити декілька підходів до тлумачення цієї концепції. Наприклад, Т. Мельник та Л. Кобелянська визначають «паритетну демократію» як політико-правову форму організації соціально-статевих взаємин у суспільстві, де жінки та чоловіки мають однаковий правовий та політичний статус, рівноправно представлені та здійснюють діяльність у гендерно збалансованих органах влади й управлінських структурах. [13, с. 49] Досить схоже визначення терміну також надає О. Венгер [8, с. 121]. Автори зосереджують увагу на звуженому аспекті досліджуваного феномену, виділяючи виключно гендерний баланс у політичних структурах та державних органах. Ретроспективний огляд підтверджує, що саме таке тлумачення категорії «паритетна демократія» було актуальним на початковому етапі її історичного становлення.

Близьке за суттю визначення досліджуваного феномену подає І. Юник: паритетна демократія постає як форма суспільних взаємин у

політико-правовій площині, де чоловіки та жінки мають рівне становище в усіх сферах суспільного буття, включно з інституціями публічної влади. [14, с. 166] У визначенні, хоча й зосереджуються на гендерній рівності безпосередньо в органах публічної влади, водночас підкреслюється необхідність забезпечення паритету у всіх сферах суспільного буття. Актуальність втілення паритетних підходів у функціонування органів публічної влади впливає з процесів демократизації суспільства. Впровадження паритетної демократії в органах публічної влади інших країн базується на дотриманні принципів паритетності прав жінок та чоловіків у кожній сфері суспільного життя або ж на збалансованій їхній участі в ухваленні рішень; на поєднанні професійних і сімейних обов'язків; на рівноправності в оплаті праці; на однаковому ставленні в трудових відносинах; на захисті материнства, батьківства та дитинства, серед іншого. [14, с. 166].

Рівність, терпимість та узгодження інтересів викристалізуються в окремі підвалини сучасної демократії, наділяючи її рисами паритетної демократії. Ефективне втілення засад паритетної демократії зумовлює вироблення стратегічних дороговказів на тривалу перспективу, щоб упередити виникнення та нівелювати наявні передумови домінування одних суб'єктів, вдаючись до обмеження прав і свобод інших. Об'єднання зусиль міжнародних, регіональних і державних організацій сприятиме пришвидшенню впровадження стандартів паритетної демократії на всіх рівнях. Інтеграційний підхід є визначальним для подальших прогресивних перетворень у різних суспільствах.

Як підкреслює І. Цікул, ключовою категорією дослідження паритетної демократії є концепт «гендер». Головними показниками вимірювання паритетної демократії слугують: гендерна рівність, гендерна асиметрія, гендерний баланс, гендерна чутливість, гендерний розрив і гендерний індекс людського розвитку. Паритетна демократія

проголошує імперативи громадянських, політичних і соціальних прав людини без дискримінації за статтю, виступаючи наріжною частиною процесу демократизації. [15, с. 4-5, 20, 35]. Ми поділяємо точку зору, що всі наведені автором ознаки є визначальними та вичерпно демонструють суть та природу первинної гендерної демократії.

Тож, паритетна демократія може розглядатись, як різновид репрезентативної демократії, де соціально важливі параметри, що складають систему суспільства, знаходять своє відображення в законодавчих та виконавчих інституціях влади. За умови рівномірного та етичного розподілу ресурсів влади та обов'язків між групами в усіх секторах суспільства, включаючи публічну владу, паритетна демократія стає соціально виправданою. Паритетна демократія слугує гарантом та фундаментом для сучасних демократичних перетворень у світі, сприяючи стабільному прогресу громадянського суспільства.

За визначенням авторки, цей термін слід розглядати як модель системи контролю та рівноваги, що сприяє забезпеченню однакових прав та можливостей для кожного учасника демократичного процесу, досягаючи певного балансу інтересів. Ця модель базується на політичній та правовій системах, котрі визначають правила, норми й механізми взаємодії між різними складовими; вона має об'єктивне підґрунтя, сформоване соціально-економічними реаліями, а також бере до уваги майбутні потреби суспільного розвитку. На думку дослідниці, паритет формує відносини у різних областях життєдіяльності суспільства: у національних взаєминах, у гендерній політиці, у міжконфесійних відносинах та інших. Серед інших чинників, що мають значення, Л. Кормич відзначає гендерну рівність як ключову складову паритетної демократії в різних сферах життя. [16, с. 16–22] Отже, у контексті моделі паритетної демократії дослідниця акцентує, по-перше, на потребі забезпечення прав і свобод усіх учасників демократичного

процесу; по-друге, на відсутності обмежень у реалізації рівних прав і свобод людини; по-третє, на важливості гендерної рівноваги у всіх аспектах функціонування держави та суспільства, розглядаючи її як важливий, але не єдиний аспект паритетної демократії, що унеможлиблює ототожнення понять «паритетна демократія» та «гендерна демократія». Також, на думку Л. Кормич, паритет у сучасних демократіях виражається через використання таких механізмів, як право вето, імпічмент, експертиза на відповідність Конституції, та інші. Ключовим доповненням до цих інструментів має бути розробка та безперервне вдосконалення – з урахуванням реального практичного досвіду застосування – демократичної системи контролю (державного та громадського), адаптованої до сучасних українських умов та потреб суспільства.

Більш детально питання співвідношення понять «гендерна демократія» та «паритетна демократія» розглядали, зокрема, О. Венгер й Т. Краснопольська. Так, О. Венгер висловлює міркування, що концепція «паритетної демократії» має менше охоплення, ніж поняття «гендерна демократія». Паритетна демократія спирається на пропорційне (в ідеалі – паритетне, тобто 50/50) представництво жінок та чоловіків у всіх органах влади, як законодавчої, так і виконавчої. Гендерний вимір цінності історичного становлення та функціонування демократії в Україні полягає у тому, що вона – обов'язкова умова для створення громадянського суспільства та демократичної держави, важливий фактор формування соціальних взаємин на засадах паритетності. [17, с. 23–27]. На нашу думку, цей висновок не є коректним з методологічної точки зору через підміну понять. Хоча пропорційне представництво жінок і чоловіків у всіх органах влади, як стверджує авторка, дійсно є ключовим аспектом паритетної демократії, у даному випадку обговорюється рівне представництво обох статей у

владних структурах. Це можна визначити як "парламентський паритет", "урядовий паритет" тощо, що не є синонімами терміну "паритетна демократія".

Протилежну точку зору на згадану вище ідею демонструє Т. Краснопольська: дефініція «паритетна демократія» є суттєво об'ємнішою та на нинішньому етапі інтегрує такі елементи: гендерна рівноправність, етнонаціональний паритет, національна толерантність і соціальне партнерство держави та громадськості. [18, с. 370] Виходячи зі змісту поняття «паритетна демократія», авторка пропонує виокремити декілька її параметрів, що стосуються гендерної складової, а саме: рівні права та рівні можливості для участі у суспільному житті та політиці всіх громадян, незалежно від статі; рівне представництво жінок та чоловіків на виборчих та призначуваних посадах; паритетна участь жінок у законодавчому процесі (гендерний баланс в парламенті). [19, с. 224] Для практичної реалізації наведеного обов'язковою є консолідація суспільства. Гендерний баланс виступає передумовою загального збалансування інтересів громадськості та держави.

Варто погодитися, що паритетна демократія виступає одним з дієвих інструментів, застосовуючи який можливо досягти справжньої гендерної рівноправності. Гендерна культура й політика акумулюють у собі гармонійну стратегію гарантування умов для людського існування, генерування нових цінностей, що орієнтовані на розвиток людини. Глибокі перетворення в економіці та соціумі є нереальними без трансформації загальної культури державотворення в Україні, яскравим свідченням чого є утвердження паритетної демократії у соціумі, формування гендерно нейтральних політичних переконань українських виборців. Розвиток та утвердження паритетної демократії напряду пов'язані зі станом реального втілення в суспільстві гендерної рівності. Отже, наріжним каменем майбутнього поступу суспільства постає

рівність прав кожного його учасника. Для демократії як форми правління є абсолютно недопустимим усунення громадян, повністю або частково, від участі у вирішенні найважливіших державних та громадських питань.

Майже в усіх згаданих висловлюваннях, стосовно термінів "паритетна демократія" та "гендерна демократія", спільним є наголошення на рівності в політичному житті суспільства. Йдеться про права людини та громадянина в цілому, і особливо у контексті гендеру. Підтримувати такий підхід необхідно, адже як і два десятиліття тому, так і тепер найбільше порушень фіксується саме у цій сфері. Це підтверджується, зокрема, щорічним аналізом гендерного розриву в світі – Індексом гендерного розриву (The Global Gender Gap Index), згідно з яким Україна у 2024 році серед 146-ти країн посідає 63 місце, але, якщо порівнювати національні показники серед напрямків – має найнижчі показники гендерної рівності саме у сфері забезпечення політичних прав. [20] Сьогодні і в Україні, і у більшості демократичних чи таких, що прямують до цього, країн світу, зберігається значна нерівність між жінками та чоловіками у державній та політичній діяльності, де гендерний баланс є основою для забезпечення рівності в інших сферах суспільного життя.

Як паритетна демократія, так і гендерна демократія — ключові складники розбудови демократичної держави, фундаментом якої є гарантування політичних, соціальних, економічних та культурних прав і свобод особистості та громадянина. Гендерна демократія фокусується на реалізації зазначених прав без будь-якої дискримінації за ознакою статі, а також на створенні умов для гендерного балансу у всіх суспільних сферах. Паритетна демократія ж, розширює свій обсяг, враховуючи, окрім відсутності гендерної дискримінації, також відсутність утисків за політичними, релігійними поглядами, расовою приналежністю та багатьма іншими параметрами, що робить її поняттям ширшим.

Кінцева мета паритетної та гендерної демократій — утвердження соціальної справедливості. Необхідність уникнення дискримінації, включаючи подвійну дискримінацію, диктує інтеграцію основних принципів гендерної демократії у всі аспекти паритетної демократії, адже кожна соціальна група, потенційно піддана обмеженням з боку суспільства чи влади, зазвичай розділяється на чоловіків та жінок, і гендерний баланс має бути присутнім і в її внутрішньому середовищі.

Висновки. Підсумовуючи, слід зауважити, що важливість вивчення питання розвитку паритетної демократії та гендерної демократії в Україні й світі, забезпечення рівності у різних сферах: освіти, трудової зайнятості, політики, державної та громадської діяльності тощо викликана необхідністю створення умов для рівної реалізації прав і свобод людини і громадянина, незалежно від расової, статевої, національної приналежності, віросповідання та інших відмінностей. Всебічне забезпечення розвитку паритетної демократії сприятиме подальшій демократизації суспільства та формуванню європейської правової держави в Україні. Модель паритетної демократії — доктринально умотивована потреба сучасних держави та суспільства, зумовлена відсутністю рівної представленості громадян у різних сферах суспільного життя, першочергово у політичній сфері

Література:

1. Грицай І. О. (2018) *Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика* Київ: «Хай-Тек Прес».
2. Грицай І.О. (2017) Ретроспектива та сучасний зміст паритетної демократії: теоретико-правовий аспект // *Верховенство права*. № 3, 44–50
3. Наливайко. Л.Р. (2016) *Тлумачний термінологічний словник з конституційного права*. Київ: Хай-Тек Прес

4. Грицай І. О. (2017) Паритетна демократія: теоретико-правова характеристика. *Juridică științifică în condițiile de integrare Europeană Ucraina și Moldova: repere moderne de dezvoltare juridică: Conferința internațională științifico-practică*, 2017, 27-30.

5. Counsel of Europe (1998) *Recommendation No R (98).14 of the Committee of Ministers to Member States on Gender Mainstreaming (Adopted on 7 October 1998)*

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804ec94a>

6. Грицай І. О. (2017) «Паритетна демократія» та «гендерна демократія»: загальноправові питання взаємозв'язку. *Україна. Євроінтеграція. Інтермаріум: матер. Другої Міжнар. наук. конф.* 46-49.

7. Грицай І. О. (2017) Ретроспектива паритетної демократії: теоретико-правові засади. *Innovative research of legal regulation of public administration: International Scientific Conference*, Lublin, Poland. 10-12.

8. Венгер О. М. (2009) *Становлення та особливості функціонування гендерної демократії в сучасному українському суспільстві*. (дис. ... канд. політ. наук)

9. Грицай І. О. (2017) Ретроспектива та сучасний зміст паритетної демократії: теоретико-правовий аспект. *Верховенство права*. № 3. 44-50.

10. Грабовська І. (2015) Сучасна українська гендерна політика у світлі євроцивілізаційних прагнень України. *Українознавчий альманах*. № 18. 73-76

11. Грицай І. О. (2017) Ретроспектива категоріального апарату у сфері забезпечення демократичними державами гендерного паритету. *Законодавство України: недоліки, проблеми систематизації та перспективи розвитку: матер. Всеукр. наук.-практ. конф.* 6-10

12. Лазар І. Г. (2009) *Механізми забезпечення паритетної демократії в органах публічної влади: монографія*. Львів: ЛРІДУ НАДУ

13. Мельник Т. М., Кобелянська Л. С. (2005) *50/50: Сучасне гендерне мислення: словник*. Київ: К.І.С.

14. Юник І. Г. (2013) Сучасні підходи щодо реалізації паритетної демократії в органах публічної влади зарубіжних країн. *Ефективність державного управління*. Вип. 36, 166-173

15. Цікул І. В. (2009) *Гендерні аспекти формування паритетної демократії в Україні* (дис. ... канд. політ. наук)

16. Кормич Л. І. (2013) Гендерні відносини: сутність та значення в суспільно-політичному розвитку. *Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. МОН України, НУ ОЮА*. Вип. 49, 16-22.

17. Венгер, Ольга (2019). Напрями удосконалення гендерної політики в умовах цифрового суспільства. *Гуманітарний Вісник Запорізької Державної Інженерної Академії*. 23-27.

18. Краснопольська Т. (2015). Співвідношення понять «паритетна демократія» та «гендерна демократія». *Гілея*. Вип. 98, 368-371.

19. Краснопольська Т. М. (2012) Гендерна рівність в політичній сфері як складова паритетної демократії. *Актуальні проблеми політики*. Вип. 47, 223-232.

20. Global Gender Gap (2024) INSIGHT REPORT JUNE 2024
<https://www.weforum.org/publications/global-gender-gap-report-2024/>

References:

1. Hrytsai I. O. (2018) *Mekhanizm zabezpechennia pryntsyphu hendernoї rivnosti: teoriia ta praktyka* Kyiv: «Khai-Tek Pres». [in Ukrainian]

2. Hrytsai I.O. (2017) *Retrospektyva ta suchasnyi zmist parytetnoi demokratii: teoretyko-pravovyi aspekt* // *Verkhovenstvo prava*. № 3, 44–50 [in Ukrainian]

3. Nalyvaiko. L.R. (2016) *Tlumachnyi terminolohichniy slovnyk z konstytutsiinoho prava*. Kyiv: Khai-Tek Pres [in Ukrainian]
4. Hrytsai I. O. (2017) *Parytetna demokratiia: teoretyko-pravova kharakterystyka. Juridică științifică în condițiile de integrare Europeană Ucraina și Moldova: repere moderne de dezvoltare juridică: Conferința internațională științifico-practică, 2017, 27-30.* [in Ukrainian]
5. Counsel of Europe (1998) *Recommendation No R (98).14 of the Committee of Ministers to Member States on Gender Mainstreaming (Adopted on 7 October 1998)*
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804ec94a>
6. Hrytsai I. O. (2017) «Parytetna demokratiia» ta «henderna demokratiia»: zahalnopravovi pytannia vzaiemozviazku. Ukraina. Yevrointehratsiia. Intermarium: mater. Druhoi Mizhnar. nauk. konf. 46-49. [in Ukrainian]
7. Hrytsai I. O. (2017) *Retrospektyva parytetnoi demokratii: teoretyko-pravovi zasady. Innovative research of legal regulation of public administration: International Scientific Conference, Lublin, Poland. 10-12.* [in Ukrainian]
8. Venher O. M. (2009) *Stanovlennia ta osoblyvosti funktsionuvannia hendernoï demokratii v suchasnomu ukrainskomu suspilstvi. (dys. ... kand. polit. nauk)* [in Ukrainian]
9. Hrytsai I. O. (2017) *Retrospektyva ta suchasnyi zmist parytetnoi demokratii: teoretyko-pravovy aspekt. Verkhovenstvo prava. № 3. 44-50.* [in Ukrainian]
10. Hrabovska I. (2015) *Suchasna ukrainska henderna polityka u svitli yevrotsyvilizatsiinykh prahnen Ukrainy. Ukrainoznavchyi almanakh. № 18. 73-76* [in Ukrainian]

11. Hrytsai I. O. (2017) Retrospektyva katehorialnoho aparatu u sferi zabezpechennia demokratychnymy derzhavamy hendernoho parytetu. Zakonodavstvo Ukrainy: nedoliky, problemy systematyzatsii ta perspektyvy rozvytku: mater. Vseukr. nauk.-prakt. konf. 6-10 [in Ukrainian]
12. Lazar I. H. (2009) Mekhanizmy zabezpechennia parytetnoi demokratii v orhanakh publichnoi vlady: monohrafiia. Lviv: LRIDU NADU [in Ukrainian]
13. Melnyk T. M., Kobelianska L. S. (2005) 50/50: Suchasne henderne myslennia: clovnyk. Kyiv: K.I.S. [in Ukrainian]
14. Iunyk I. H. (2013) Suchasni pidkhody shchodo realizatsii parytetnoi demokratii v orhanakh publichnoi vlady zarubizhnykh krain. Efektyvnist derzhavnoho upravlinnia. Vyp. 36, 166-173 [in Ukrainian]
15. Tsikul I. V. (2009) Henderni aspekty formuvannia parytetnoi demokratii v Ukraini (dys. ... kand. polit. nauk) [in Ukrainian]
16. Kormych L. I. (2013) Henderni vidnosyny: sutnist ta znachennia v suspilno-politychnomu rozvytku. Aktualni problemy polityky : zb. nauk. pr. MON Ukrainy, NU OluA. Vyp. 49, 16-22. [in Ukrainian]
17. Venher, Olha (2019). Napriamy udoskonalennia hendernoi polityky v umovakh tsyfrovoho suspilstva. Humanitarnyi Visnyk Zaporizkoi Derzhavnoi Inzhenernoi Akademii. 23-27. [in Ukrainian]
18. Krasnopska T. (2015). Spivvidnoshennia poniat «parytetna demokratiia» ta «henderna demokratiia». Hileia. Vyp. 98, 368-371. [in Ukrainian]
19. Krasnopska T. M. (2012) Henderna rivnist v politychnii sferi yak skladova parytetnoi demokratii. Aktualni problemy polityky. Vyp. 47, 223-232. [in Ukrainian]
20. Global Gender Gap (2024) INSIGHT REPORT JUNE 2024 <https://www.weforum.org/publications/global-gender-gap-report-2024/>

Citation: Maksym Mishchenko (2025). PARITY DEMOCRACY - ENSURING EQUALITY OF HUMAN RIGHTS AND FREEDOMS: GENDER ACCENT. Frankfurt. TK Meganom LLC. Paradigm of knowledge. 2(66). doi: 10.26886/2520-7474.2(66)2025.1

Copyright Maksym Mishchenko ©. 2025. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.